Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ ДОЛЯ

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12, m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй.
Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукована га залежыць ад Рэдакцыі.
Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп

№ 23. Вільня, Субота, 4-га красавіка 1925 г. Год I.

Першыя вынікі.

У кожным нумары нашае газэты мы падавалі весткі аб тым, як паны *войты* „гэраічна“ змагаліся з беларускімі школамі і, нарушаючы ўсе істнуючыя законы і ўрадовыя распараджэньні, *масова адмаўляліся сьведчыць подпісы бацькоў на дэкляpацыях аб беларускіх школах.*

Асаблівую энэргію гмінныя ўлады выявілі ў межах „афіцыяльна польскай“ Віленшчыны. Дык нічога дзіўнага, што тут *беларускае насяленьне* аказалася *найбольш пакрыўджаным і пазбаўленым магчымасьці скарыстаць з свайго права на родную школу.*

Факты гвалтаў з боку гмінных уладаў пададзены былі да ведама паноў Грабскага і Тугутта. На падставе пададзенага нашымі дэпутатамі матэрыялу—відаць, запраўды пераконываючага!— урад *прадоўжыў* тэрмін падачы беларускіх дэклярацыяў да 21 красавіка, але *выключыў* з гэтага іменна найбольш пацярпеўшую *Віленшчыну*.

Ясна, што трудна было спадзявацца вялікіх вынікаў ад гэных знамянітых „языковых законаў“, і мы наперад казалі аб гэтым, клічучы беларускае насяленьне да арганізацыі *прыватных школаў у роднай мове.*

„Dziennik Wileński“ з 2 красавіка з удаными трыумфам сцьвярджае прадугледжаныя намі „слабыя вынікі дэклярацыйнае акцыі беларусаў і літвіноў“ у межах „польскае“ Віленшчыны. „Паводле рапартоў, атрыманых па тэлеграфу ў працягу ўчорашняга дня з усіх паветаў, *трэба лічыцца з патрэбай адкрыцьця 26—27 двуязычных школ на абшары Віленшчыны.* З гэтага на Вялейскі павет прыпадае 17 школ, а на Сьвянцянскі 8 школ“.

„Dz. Wil.“ мімаволі прагаварыўся, што нават і там, дзе беларускаму сялянству ўдалося пераламаць апор улады і дабіцца пасьведчаньня подпісаў на дэклярацыях,—нават і там *улада зусім ня зьбіраецца адкрываць беларускіх школ*: усе яны маюць быць *двуязычныя*, хаця бацькі „палякі“ яшчэ й не падалі сваіх дэклярацыяў, бо для іх тэрмін удвая даўжэйшы, чым для беларусаў (да 31 мая). Эндэцкая газэта *наперад ведае*, што на кожную беларускую школу *„знойдзецца“ патрэбная лічба „палякоў“*, бо-ж не дарма выканаўчае распараджэньне да языковых законаў *не вымагае праверкі праўдзівасьці польскіх дэклярацыяў, ані пасьведчаньня подпісаў на іх!*

Пры такіх варунках і атрыманы беларусамі ў Віленшчыне рэзультат — не такі ўжо слабы. Істнуе толькі небясьпека, што і тое, што ўжо афіцыяльна прызнана, *ня будзе ў восені зьдзейсьнена* з прычыны... „нястачы выкваліфікаваных вучыцялёў“: бо, хаця ў нас сядзіць бяз працы *боо настаўнікаў*, урад іх бракуе і меўся тварыць свае вучыцельскія курсы ў Вільні і ў Кракаве *з 10-месячнай навукай.* У Вільні, як лгала банда Косьцевічаў, Валэйшаў і Паўлюкевічаў, курсы мелі распачацца 10 марца, але аб іх і слуху няма, хаця сёньня ўжо 4 красавіка. Дык ясна, што да восені ўрад „сваіх“ вучыцялёў не прыгатуе, а істнуючых забракуе,—і астануцца школы толькі... на паперы!

Аб выніках школьнае акцыі беларусаў у другіх ваяводзтвах даведаемся цераз тры тыдні. Але і там абставіны мала розьняцца ад віленскіх, дзе справа назначэньня вучыцялёў знаходзіцца ў такім жа палажэньні, як у Віленскім вокрузе.

Паўтараем: народ наш не павінен лішне спадзявацца на ўрадавыя школы, хаця мае на гэта права і плоце на гэта грошы, — а павінен спадзявацца перад усім на сябе. І адказам на „слабыя вынікі дэклярацыйнае акцыі“, пастаўленае ў немагчымыя варункі, хай будзе стварэньне сеці нашага *прыватнага* школьніцтва.

Гэта, ведама, *не павінна аслабіць нашае энэргіі ў барацьбе за належачую нам па праву ўрадовую беларускую школу.* Наадварот, мы павінны рабіць усё, каб дабіцца ўрадавых школ у роднай мове, бо ўтрыманьне прыватных школ без дапамогі дзяржавы (хаця яе да гэтага абязывае канстытуцыя і трактаты!)—гэта страшэнны цяжар для нашага зглеўшага пасьля вайны і перацяжонага ўсялякімі дзяржаўнымі і „самаўрадавымі“ паборамі і падаткамі сялянства.

Выкарыстайма-ж энэргічна апошнія тыдні!

Змаганьне за школу.

Школа і каапэрацыя

(*Голас чытача „Бел. Долі“*)

У № 13 „Беларускае Долі“ зьмешчана стацьця пад загалоўкам „Сам сабе“.

І запраўды, нам няма чаго спадзявацца на „добрую волю“ гаспадароў палажэньня, а мы ўсе, як адзін чалавек, мусім узяцца за наладжаньне свайго жыцьця і, галоўным чынам, за асьвету нарастаючага маладога пакаленьня—нашае будучыны, бо наша моладзь без адпаведных кіраўнікоў і настаўнікаў паступова дэмаралізуецца.

Есьць многа прычын, якія не даюць выпаўніць гэту задачу,—як, прыкладам, нядобрая воля органаў улады і інш., але ня менш важнай прычынай гэтага зьяўляецца і нашае **матэрыяльнае бяссільле.** Вось-жа пры сучасным палажэньні, якое вынікае з языковых законаў і інструкцыяў да іх, калі яно ў далейшым не пагоршае яшчэ, — мы павінны ўсе сілы пакласьці на тое, каб прыдбаць грошы на адчыненьне і ўтрыманьне прыватных беларускіх школ у магчыма вялікшай лічбе.

Дзеля гэтага трэба, каб у беларускіх вёсках разьвівалася каапэрацыя, якая мусіць іясьці наперадзе школьнае работы ці, у найгоршым выпадку, не адставаць ад апошняе,—бо толькі такім шляхам народ наш здолее запраўды нешта стварыць **сам сабе**. Без каапэратыўнае арганізацыі мы былі слабыя і будзем слабыя, бо сялянская маса перагружана вялізарнымі падаткамі, ды ня менш стогне і ад таго, што прадметы штодзеннага ўжытку, як то: соль, газа, зялеза і інш., прыходзіцца купляць лішне дорага, раўнуючы да цэн хлеба, які вёска мае напродаж. Калі-ж наладзіць па вёсках свае каапэратыўныя крамы, дык усе тыя грошы, якія вытрачывае сялянства на прадметы першае патрэбы ўліваліся-бы ня ў прыватныя кішані, а ў **свой грамадзкі фонд**, з якога можна было-бы чарпаць грошы і **на ўтрыманьне беларускіх прыватных школ.**

Л. Якубовіч.

(з Слонімшчыны)

Добры прыклад.

Жыхары вёсак Пачапова, Емельянавіч, Пархінаўшчына і Навасёлкі Пачапоўскай воласьці, Навагрудзкага павету, на агульным сабраньні пастанавілі ператварыць істнуючую ў Пачапове польскую школу ў беларускую, дзеля гэтага дзела выбралі ад школьнага абводу паўнамоцніка Мікалая Тарасэвіча, які паехаў у Навагрудак, дастаў дэклярацыі і памог напісаць іх.

Як былі дэклярацыі напісаны, паўнамоцнік даведаўся ў воласьці, у які дзень будзе войт, каб сцьвярдзіць подпісы.

У назначаны дзень для сцьвярджэньня людзі на кліч сваей Бацькаўшчыны, як адзін, пасыпалі ў воласьць.

Праўда, войт у нашай воласьці праваслаўны беларус, дык не спраціўляўся і пачаў завяраць, але ўсётакі не ўмаўчаў і кажа: „з гэтага нічога ня будзе, за гэтыя дэклярацыі будзеце плаціць штрафы!“

Але людзі цьвёрда стаялі за сваю школу. Было сцьверджана 59 дэклярацыяў на 78 дзяцей.

Пасьля сцьверджаньня паўнамоцнік адвёз усе дэклярацыі школьнаму інспэктару ў гор. Навагрудак і здаў пад квітанцыю.

На другі год, як ня будзе ператворана польская школа ў беларускую, дык ніводнага дзіцяці ня пусьцім у польскую школу.

Няхай наш прыклад паслужыць для другіх вёсак.

Дэкляранты.

Афіцыяльная агітацыя проці беларускіх школ.

(З *Пружаншчыны*)

Даводзім да вашага ведама, што 16 гэтага сакавіка войт гміны з сэкрэтаром прыехалі ў нашу вёску Бакуны сьведчыць дэклярацыі, якія мы напісалі для сваіх дзетак. Сэкрэтар гміны прышоў на сходку, якая да таго часу была сабрана ў доме солтыса вёскі Бакуны.

Пан сэкрэтар гміны перш, чымся сьведчыць дэклярацыі, пачаў чытаць сабраўшайся люднасьці рэфэрат а беларускіх школах, лаючы нашу мову і абзываючы люднасьць быдлам, дурнямі і другімі славамі, каторых ня можна напісаць на гэтым лісьце.

Гаварыў ён нам, што мы беларускімі школамі калечым сваіх дзетак. Ну, дзякаваць Богу, нашы дзеткі не калекі, бо паны польскія научыцелі не пасьпелі іх пакалечыць.

Ня ведама, хто скалечыў п. сэкрэтара, бо ён як быццам сам паляк і ня ведае нашае мовы, але ходзіць на аднэйназе!

Чарот.

„Лягчэй вярблюду прайсьці праз голчына вуха, чым беларусам дабіцца беларускай урадовай школы“.

(З *Горадзенскага павету*)

Даведаўшыся аб новай форме дамаганьня беларускай школы (падаваць дэклярацыі),—грамадзяне вёсак Алекшыцы і Жукевічы Велькія, Горадзенскага павету, дружна запаўнялі свае дэклярацыі. Толькі тутэйшы польскі вучыцель п. Міхалковіч стараўся ўсемі сіламі перашкодзіць. Праваслаўныя яго ня слухалі, наогул наш вучыцель карыстаецца вельмі вялікаю антыпатыяй сярод дзяцей і грамадзян. Запыніў на дарозе Юшко (каталіка), які падпісаў дэклярацыю, і пачаў прабіраць: „Jaki z pana polak, wstydź się pan, żeby zapisywać się do białoruskiej szkoły“ і г. д. Так нагаварыў, што Юшко мусіў іясьці да гміны адбіраць дэклярацыю, але там не аддалі.

Войт Мала-Берастаўіцкі ня толькі сцьвердзіў дарма, але падпісываў у часе службовага аб'езду па гміне—у вёсках.

20 марца, як паўнамоцнік, я завёз усе дэклярацыі, у ліку 39 шт. на 52 дзяцей, п. Школьнаму Інспэктару. Аддаўшы дэклярацыі, папрасіў пасквітаваньня. П. інспэктар сказаў: „Zobaczę w ustawie“.—Прагледзеўшы адзін і другі ўстаў сказаў: „Nie dam, bo tego ustawa nie obowiązuje“. Я гаварыў, што мушу мець пасквітаваньне, каб паказаць людзям, дзе падзеў

іх дэклярацыі і што гэта абавязак каждай канцэлярыі На гэта інспэктар крыкнуў: „Proszę nie uczyć mnie urzędować“. Пасвітаваньня ня даў,—сказаў да сэкрэтара: „Jeżeli ma pan czas wydać pokwitowanie, to niech wyda“—сэкрэтар „ня меў часу“.

Для праверкі п. інспэктар сказаў, што ўсіх бацькоў вызаве да Горадні (40 вёрст пехатой!) Хвала Богу, што хоць не да Варшавы—да самага п. Міністра Асьветы!

Каб дэклярацыі былі прызнаны маючымі сілу, кожны бацька павінен мець мэтрыку на дзіця, выданую „przez urzędnika cywilnego“ сьвяшчэньніка. Кожная маці павінна мець мэтрыку а сьмерці мужа, — бо мо' бацька—на тым сьвеце—хоча вучыць дзяцей у другой мове, не беларускай. Як пан інспэктар будзе спраўджаць, ці бацькі жывуць у адным школьным абводзе, не казаў,—думаю, патрэбуе даводы асабістыя. Запытаўся я, ці п. інспэктар ня можа праверыць другім спосабам? Ен адказаў: „Nie mogę—muszę tylko wzywać do Grodna. Jeżeli tych warunków nie będzie, to deklaracje tracą moc“.

Тут я ўжо зразумеў, што ня бачыць нашым дэклярацыям куратара, і іх ужо жджэ крама на пачкі: бо-ж немагчыма клікаць народ для праверкі за 40 вёрст. Трэбаваць мэтрыкі на кожнае дзіця (а шмат дзяцей радзілася ў Расеі і метрыкаў няма), не гаворачы аб удовах, мужыкі якіх паўміралі па дарозе ў часе вайны і толькі сам Бог можа быць сьведкай, ды і Яму п. інспэктар не паверыць. Наш „urzędnik cywilny“—поп бярэ за мэтрыку толькі 2—3 пуды жыта. Калі б усе гэтыя перашкоды выпаўніць, то зрэжуць на апошнім, бо ніхто ня мае „dowodów osobistych“.

Гэтак запраўды „Лягчэй вярблюду прайсьці праз голчына вуха—чым нам, беларусам, дабіцца роднай урадовай школы“.

Але наш народ цьвёрда верыць, што, якія-бы ні былі перашкоды, раней ці пазьней, мы даб'емся сваей роднай школы!

„Чем ночь темней,—тем ярче звезды“, гаворыць расейская прыказка.

Паўнамоцнік М.

„Як мы—так давай, а нам—нічога“.

(З *Слонімшчыны*).

Загаманілі сяляне па-ўсіх кутках свае Бацькаўшчыны аб роднай беларускай школе, аб тым, як яе дамагацца. Па цэлых вечарох сядзяць яны, пазьбіраўшыся ў хату, горача абгаварываючы балючую справу. Не адзін ужо раз зьбіраліся гэтак сяляне і ў вёсцы Залесьсе, але ж кажды раз аставалася ўсё „голасам гукаючага ў пустыні“.

Не асталіся нямымі Залесцы і на гэты раз, усе стараньні прылажылі, каб скарыстаць языковыя „законы“, каб дабіцца роднае школы. У адзін дзень напісалі яны дэклярацыі, выбралі паўнамоцнікаў, а на другі згаварыліся ісьці да пана войта, каб заверыць подпісы. Аднак-жа, войту, мусіць, нехта сказаў, бо ў нядзелю прыяжджае сам з пісарам.

— „Ну“—думаюць мужыкі, „цяпер“...

Але-ж аказалася, што войту (Гудовічу) „няма часу“: бо трэба спаганяць з мужыкоў падаткі. Тады сяляне папрасілі войта вызначыць асобны дзень, калі ён будзе мець крыху часу.

— Tego ja nie mogę zrobić, my mamy dużo innej roboty. Niema czasu.

— То, можа, у пана войта і ніколі для нас ня будзе часу? Сёньня падаткі, заўтра іншая работа... і гэтак далей... Дык невядома, на што пан міністр піша гэтыя распараджэньні.

— Jakie? Co za rozporządzenie? — як быццам п. Гудовіч ня ведае!

— Што войт ня мае права адмовіцца ад заверкі подпісаў і завяраць іх мусіце бясплатна.

— U nas tego rozporządzenia niema,—разхадзіўся войт,—i my tego nie zrobimy. Kto ma deklaracje, niech przychodzi, jak będziemy mieli czas,—podpiszemy, ale tylko za 50 groszy. Бяз гэтых 50 грошы гміна не падпіша ні ў якім выпадку. І войт з пісарам сабраліся выхадзіць.

—Як у вас няма, то ў Старосты—пусьціў нехта ў дагонку.

— Przynieście — адгрызнуўся ўжо за дзьвярыма войт. Мужыкі пераглянуліся і маўчалі.

— Эх... уздыхнуў нехта за печкаю—як з сабакаю падводзяцца: кінуць табе голую косьць і забаўляйся, а „яны“ сваё робяць.

— Пяцьдзесят грошай—дзе мне іх узяць, калі я за зіму на фунт солі не зарабіў. А карміцца, адзецца трэба, дый падатак заплаці.

— Ну гэтага „яны“, брат, ня пытаюцца: маеш ты, ці не,—а плаці. Дый часу хватае, — што ў нядзелю езьдзяць.

— Як мы, так давай, а нам што?..

Селянін.

Забастоўка батракоў.

Пачатак забастоўкі.

30 га сакавіка распачалася забастоўка батракоў.

Паводле інфармацыі „Robotnika“, забаставалі работнікі больш як у 22-х паветах кангрэсоўкі (Варшаўшчыны), Пазнані і Паморыя.

Паводле вестак з мейсцаў, бастуе каля 80 проц. (4/5) усіх фальваркаў.

На мяйсцовых зьездах сцьверджана, што ў цэлым радзе маёнткаў абшарнікі, каб стэрарызаваць работнікаў, пазбаўляюць корму — іх скаціну, у адказ на гэта работнікі заявілі, што гэта зьнімае і з іх абавязкаў дагляданьня панскага інвэнтара.

Праф. Саюз загадаў толькі работнікам перад тым, як пускаць з свайго боку рэпрэсіі, заяўляць аб паступаньні абшарнікаў староствам.

Правакацыя абшарнікаў.

30/III прадстаўнікі абшарнікаў адкінулі прапанаваны ўрадам разьемчы суд у справе зьліквідаваньня забастоўкі, матывуючы адмову — цяжкім станам іх гаспадарак.

Паны казалі, што гатовы прыступіць да перагавораў толькі ў справе... далейшай зьніжкі платы работнікам.

Адозва Галоўнага Ураду Праф. Саюзу батракоў.

Да работнікаў і работніц на ральлі ваяводзтваў Варшаўскага, Лодзкага, Келецкага, Люблінскага і Беластоцкага выдана гэткая адозва:

Разглядзеўшы пастановы большасьці зьездаў сельска-гасп. работнікаў і сцьвярдзіўшы правакацыйныя дамаганьні абшарнікаў, якія ня толькі ня хочуць згадзіцца на папраўку пастановы надзвычайнай разьемчай камісіі, але трэбуюць далейшай зьніжкі заробкаў, Цэнтральны Сэкрэтарыят Праф. Саюзу сел.-гаспад. работнікаў Рэспублікі, на падставе ўпаважненьня Гал. Ураду, пастанавіў — у ваяводзтвах Варшаўскім, Лодзкім, Келецкім, Люблінскім і Беластоцкім **абвясьціць агульную забастоўку на ральлі, пачынаючы ад 6-га красавіка.**

Пашырэньне забастоўкі.

Апрача вышэй пералічаных 22-х паветаў, 31 га сакавіка да 3 гадз. далучыліся да забастоўкі яшчэ 16 паветаў.

У цэлым радзе паветаў абшарнікі пайшлі на ўступкі і прапанавалі работнікам пачаць перагаворы. Дзеля гэтага Галоўны Урад Праф. Саюзу даручыў мяйсцовым аддзелам вясьці перагаворы і падпісываць умовы на варунках, апрацаваных Галоўным Урадам, але з тым, каб умовы **былі падпісаны абедзьвюма старанамі і зацьверджаны Галоўным Урадам...**

Паліцыя на ўслугах абшарнікаў.

Па Торуньскім павеце разьяжджаюць конныя стражнікі-паліцыянты і, сабраўшы работнікаў, тлумачаць ім, што баставаць маюць права толькі... сябры Праф. Саюзу работнікаў. Сябры іншых партыяў, як хадэкі і іншыя—ня маюць права баставаць.

Добрая агітацыя на карысьць Праф. Саюзу.

У іншых паветах паліцыянты пагражаюць бастуючым, што ўсіх іх засадзяць у вастрогі.

У некалькіх мейсцах былі арыштаваны працаўнікі Праф. Саюзу.

Наагул, можна сцьвярдзіць, што забастоўка пашыраецца і працякае спакойна, але магутна.

Прамова дэпутата Ф. Ярэміча

у камісіі зямельных рэформ 19-га сакавіка 1925 г.

Панове! Вайсковае асадніцтва на так званых „Крэсах“ — гэта „пляга“. Ніхто з найгоршых ворагаў Польшчы ня мог-бы выдумаць такога здрадніцкага пляну дзеля інтарэсаў гаспадарства, як гэны праект асадніцтва 1920 г., праведзены праз Устаноўчы Сойм Польскай Рэчыпаспалітай. У той час праектадаўцы думалі, што адным страхам заб'юць двох зайцаў: зямлю, якая была ня ў польскіх руках, аддадуць польскім жаўнерам і гэтак скалёнізуюць „Крэсы“, а потым спольшчаць іх. Але сягоньня бачымо адваротныя вынікі...

Праўда, я чуў прамову пасла Панятоўскага, які і да сягоньняшняга дня застаўся оптымістам: ён даказваў нам, што асаднікі пажэняцца з мяйсцовымі дзяўчатамі і тым самым увойдуць у сямейныя адносіны і зжывуцца з мяйсцоваю люднасьцяй. Я гэты оптымізм назаву „наіўнасьцяй“, ці закрываньням вачэй на сучасны мамэнт.

Пасол Кавальчук кажа, што ўсё было-б добра, каб ня гэтыя нягодныя паслы з Беларускага, ды з Украінскага Клюбаў. Паслы беларусы і ўкраінцы агітуюць проці асаднікаў, і затым насяленьне да іх так варожа адносіцца. Так, пане калега Кавальчук, мы былі, ёсьць і будзем проці асаднікаў. Я пытаюся ў калегі Кавальчука, ці, калі мне хто ўзьдзене пятлю на шыю, я маю права бараніцца, ці не? Здаецца, што маю, і вот-жа мы боронімся і бараніцца будзем, бо для нас асадніцтва—гэта пытаньне жыцьця і сьмерці, гэта пятля на шыі. І тут мы маемо за сабою ня толькі сьвядомае беларускае сялянства, але яшчэ больш: з намі ідзе і тое сялянства, каторае дзеля тых ці іншых прычын цяпер называе сябя палякамі, — бо мы фактычна боронім іх інтарэсы, а закон аб асадніцтве з 1920 г. б'ецъ па інтарэсам сялян на т. зв. „Крэсах“, бяз розьніцы нацыянальнасьцяў.

Дазвольце мне, панове, нарысаваць абраз даваеннага палажэньня селяніна. Да вайны селянін думаў: вось працавалі дзяды мае і прадзеды на гэтых прасторах за часоў—вечны пакой ёй!—„паншчызны“, але прыдзе час, калі, можа, дастану хоць крыху і я з гэтае зямелькі: ці надзеляць, ці, можа, прыкуплю. І так жыў з дня на дзень,—ці абрабляў гэту зямлю ў дварох на трацяк, ці абсейваў дзесяцінку за адработак, ці проста хадзіў да двара на работу, і так цягнуў сваю лямку нядолі. Ніхто і ня думаў зямлёй яго надзяляць. Але селянін меў нейкую **надзею**.

І вось-жа, панове, што сталася пасьля закону аб асадніцтве: двароў нястала, на чацьвяртак, ці натрацяк сеяць ня можна, зарабіць няма дзе, зямелька падзелена; замест аднаго пана — настала сто панкоў, і селянін наш страціў сваю надзею. Дык ня дзівуйцеся, панове, што бываюць і такія выпадкі, як былі ў 1923 г. на Валыні, дзе дайшлі да таго, што цяжка пакалечылі трох асаднікаў.

Той оптымізм пасла Панятоўскага, ці нараканьні пасла Кавальчука на паслоў—запраўды ж, панове, гэта самаашуканства! Я перапрашаю, паноў, можа, каму гэта будзе няпрыемна, але сяляне называюць асаднікаў „Апрычнікамі“, (Віцэ-маршалак Осецкі прызывае пасла Ярэміча да парадку). (*Шум*). (Галасы: маршалку трэба быць больш спакойным)!..

Пераходзячы да самага праекту навэлі, я павінен адзначыць, што пашырэньне ўставу аб асадніцтве з з 1920 году — гэта ёсьць новы грэх проці інтарэсаў сялянства, і мы будзем галасаваць проці прапазіцыі „Вызваленя“ і „Пяста“. Я разумею, панове, цяжкае вашае палажэньне, бо на т. зв. „Крэсах“ вялікія абшары зямлі знаходзяцца ў польскіх руках, а ўсё акружаючае—гэта ня польскае, і калі-б вы зрабілі зямельную рэформу і далі-б зямлю мяйсцовай люднасьці, то тым самым была-б **зьліквідавана і польскасьць на „Крэсах“**. Тут палажэньне вашае „nie do pozajzdroszczenia“. Але трудна: панове **мусіце пайсьці на ўступку і даць мяйсцоваму селяніну зямлю**, бо наш селянін да гэтага дарос, і ён кажа: **дай мне зямлю, бо без зямлі не магу жыць.** Я папераджаю вас, панове: **калі ня хочаце зямельнай рэформы зрабіць зьверху, дык яна будзе зроблена зьнізу!..**

Галасаваць будзем за прапазіцыю ўкраінца калегі Макіўкі.

З Сойму.

Дэклярацыя Бел. Пас. Клюбу.

У спрае зробленай старшынёй Рады Міністраў, п. Ул. Грабскім, заявы аб заграпічнай палітыцы Польшчы старшыня Беларускага Пасольскага Клюбу, Базыль Рагуля, прачытаў ад імя клюбу на пленарным паседжаньні Сойму 30-га марца с. г. гэткую дэклярацыю:

„З прычыны таго, што Урад п. Грабскага ў адносінах да нацыянальных меншасьцяў наагул, а ў адносінах да Беларускага Народу ў Польшчы асабліва, вядзе палітыку ганебнага ўціску — культурнага, гаспадарчага і адміністрацыйнага, —Беларускі Пасольскі Клюб, незалежна ад пытаньня аб вартасьці польскае заграпічнае палітыкі Ураду п. Ул. Грабскага, астаецца ў апазіцыі да гэтага Ураду і затым будзе галасаваць проці прапазіцыі клюбу П.П.С., якая мае характар выяўленьня даверыя да Ураду“.

У камісіях.

Канстытуцыйная камісія ізноў пачала апрацоўваць стары керніка-лютаслаўскі праект аб праве сабраньняў.

Ужо каля 2-х гадоў цягнецца гэтае „апрацоўваньне“... вольнасьці і канстытуцыйных гарантыяў наагул у Польшчы...

Законапраек быў ужо на пленуме Сойму, але адтуль яго вярнулі ў камісію, каб яна... яго **пагоршыла**...—бо-ж ад часу разгляду законапраекту ў Сойме, адносныя сілы правіцы і лявіцы **значна зьмяніліся на карысьць правіцы.**

Дакладчык камісіі праф. пас. Конопчыньскі (эндэк) даводзіў, што, праўда, арт. 108 канстытуцыі дае грамадзянам Польшчы права сабраньняў, але... „wstęp“ да канстытуцыі, які кажа, што перад усім трэба „мець вока на дабро Маткі - Айчыны“,—бярэ гэтае права назад,—бо... даць яго „вялікаму і страшнаму зьверу-таўпе“ ня можна... Асабліва страшны гэты „зьвер“ (народ!) у Польшчы (а прад усім — на „Крэсах“!), бо чатыры яго лапы з пазурамі: бальшавізм, інародцы, перажыткі царскай анархіі і няграматнасьць—робяць гэтага зьвера асабліва небясьпечным... Дык ясна-ж, што „dobro Matki-Ojczyzny“ вымагае, каб гэтага зьвера трымаць... у добрай і моцнай паліцэйскай клетцы, а не выпускаць на волю—з правам вольных сабраньняў...

Вось, як пачалі гаварыць у польскім Сойме паны эндэцкія прафэсары...

Дакладчык прапанаваў камісіі прыняць „англійскі“ законапраект кс. Лютаслаўскага — бяз зьменаў.

Пас. Галіньскі слушна крытыкаваў нягодны законапраект, што аддае права вольных сабраньняў грамадзян пад самаволю найбольш з'анархізаваным у расейскай царскай школе (дый у рэспубліканскай польскай!) паліцыянтаў... Дзеля таго аратар запрапанаваў зусім адкінуць праект, як супярэчны з канстытуцыяй.

Становішча пасла П.П.С. падтрымалі іншыя прадстаўнікі лявіцы і меншасьцяў.

Хадэк Кубік заявіў, што няма чаго баяцца дрэннага закону, бо паліцыя добрая: **стаіць на „wysokosci zadania“.**

Галасаваньнем (16 за праект, проці 14) праект закона-памятка ўраду Хіена-Пяста **прыняты** за падставу для далейшага разгляду.

Зьезд польскіх камуністаў.

Як піша „Gaz. Warsz.“, радавая прэса падае вестку з Вены аб адбытым тамака III зьезьдзе Польскае Камуністычнае Партыі. На зьезьдзе былі дэлегаты ад усіх акружных арганізацыяў, а такжа ад Кам. Партыі Зах. Беларусі і Зах. Украіны, а такжа польскіх камсамольцаў, — усяго каля 60 асоб. Зьезд прыняў аднагалосна рэзалюцыі, пацьвярджаючыя дырэктывы V кангрэсу кампартыі,—аднак, сярод дэлегатаў была і апазіцыя проці гэтых дырэктываў. Усё-ж і апазіцыя абяцалася падчыніцца дырэктывам зьезду і кангрэсу.

Зьезд выбраў новы цэнтральны камітэт, у склад якога ўвайшлі элемэнты больш левыя. Прыняты рад рэзалюцыяў у справах тактыкі і праграмы.

Аб чым пішуць.

Найважнейшая справа.

Зусім слушна польская прэса і польскае грамадзянства за найважнейшую справу сучаснага мамэнту лічаць пытаньне аб забясьпечаньні іх заходняе граніцы—з Нямеччынай: бо-ж ад гэтага залежыць будзе і тое, ці Польшча, забясьпечаная звонку, будзе мець магчымасьць ісьці і далей у сваей унутранай палітыцы ў кірунку няўстаннае вайны з „инородцами“ і „инако мыслящими“, ці, наадварот, будзе прымушана завясьці згоду ўнутры сваей дзяржавы, каб мець сілу даць адпор вонках.

Найбольш трывожыць Польшчу становішча ў гэтай справе—Англіі.

„Gaz. Warsz.“ падробна разглядае прамову Чэмбэрлена ў англійскім парляманце, дзе ён закрануў гэту справу.

> Трэба адзначыць, — піша „Gaz. Warsz.“,— што кіраўнікі палітыкі Англіі **станулі выразна на старане Прусаў**. Міністру заграніўных спраў Вялікай Брытаніі належыцца падзяка за шчырасьць, з якой ён прамаўляў і ўдзячнасьць за яснае стаўляньне справы.

А далей газэта піша:

> Англійскі ўрад лічыць нямецкія прапазіцыі вельмі паважным крокам, гатоў разам з немцамі гарантаваць граніцы Францыі і Бэльгіі, але ня хоча забясьпечываць граніц Польшчы і Чэхаславакіі, лічучы зусім дастатачным завярэньне з боку Нямеччыны, што яна ня імкнецца зьмяніць гэтыя граніцы шляхам гвалту.

Бачучы ў гэтым пагрозу міру, „Gaz. Warsz“. кажа:

> Немцы спадзяюцца на тое, што, калі бясьпечнась францускае граніцы будзе гарантавана Англіяй, дык францускае грамадзянства зажадае зьняцьця ваенных цяжараў. Далей-жа, адначасна з зьняцьцем францускае варты на Рэйне, Нямеччына, карыстаючыся маўклівай згодай заходніх дзяржаў, **займецца зьнішчэньнем варты на Вісьле**—дыпляматычным шляхам, ці дарогай арбітражу Лігі Народаў.
>
> Падтрымліваючы нямецкія прапазіцыі, Англія, ведама, працуе на карысьць прускіх пляяаў. У англійскіх галовах усё больш умацоўваецца думка, што **дзеля ратаваньня міру ў Эўропе трэба прынесьці ў ахвяру Польшчу!..**

Усё гэта вельмі характэрна. „Можныя гэтага сьвету“, за плячыма якіх Польшча дагэтуль рабіла з „слабымі і малымі“ — сваімі „меншасьцямі“—усё, што толькі хацела, пэўная, што ласка „вялікіх прыяцеляў“ абароніць яе ад усіх небясьпек. А вось цяпер „можныя“ адвярнуліся ад яе...

Ці здалее польская палітыка зрабіць з гэтага належныя вывады, ведаючы, што трацiна яе „інароднага“ насяленьня пачувае сябе пад уладай Польшчы цяжка пакрыўджанай?

Важнейшыя здарэньні.

У Польшчы.

Прамова міністра Сікорскага ў Лодзі.

Міністар ваенных спраў ген. Сікорскі сказаў у Лодзі вялікую прамову, у якой, паміж іншым, гаварыў, што „лёзунг азброенага народу на выпадак накінутай Польшчы вайны будзе ня толькі праграмным дэвізам, але і даслоўна зьдзейсьненым дзелам“.

„Сэнсацыйная заява хадэцкага пасла.“

У працягу 2-апошніх дзён сакавіка адбыліся нарады галоўнай рады партыі „Хрысьціянскіх Дэмакратаў“, пасьля чаго адзін з выдатнейшых паслоў клюбу (замест афіцыяльнага камунікату?) заявіў—

„Шмат часу аддалі мы на перагляд нашых адносінаў да нацыянальных меншасьцяў. У гэтым напрамку галоўная Рада пастанавіла сайсьці з дарогі таго шаблёну, якога трымалася дагэтуль і знайсьці шлях магчымага сужыцьця з меншасьцямі к вялікшай славе Польскай Рэспублікі“...

Вось гэта заява з боку польскіх „хрысьціян.-дэмакратаў“ і лічыцца сэнсацыяй!...

Нешта робіцца запраўды на правіцы... Ці ня немцы так настрашылі яе, што пачала шукаць апоры ў сваіх славянах...

Заграніцай.

Заява Англіі.

Некалькі дзён назад францускі ўрад паслаў у Лёндан ноту з запытаньнем, якое становішча займае Англія ў справе забясьпечаньня Польшчы і Малай Антанты.

У адказ на гэта Эрыо атрымаў 31. III ноту, у якой англійскі ўрад яшчэ раз выказывае сваё становішча ў гэтай справе. У справе ўсходніх граніц Нямеччыны англійскі ўрад абязываецца толькі да маральных гарантыяў, а вайсковыя гарантыі можа даць толькі дзеля абароны лініі Рэйну.

Нямецкія надзеі.

Венская „Neue Freie Presse“ наказуе з Бэрліну, што перагаворы паміж нямецкім урадам і ўрадамі дзяржаў антанты ў справе ўмовы аб гарантыях разьвіваюцца здаваляюча.

У Бэрліне спадзяюцца, што францускі ўрад патрабуе ад нямецкага точна сфармулаваць яго прапазіцыі і даць адказ на рад пытаньняў. Нямецкі ўрад гатоў даць падробны адказ.

Немцы спадзяюцца, што будзе склікана ўжо ўлетку вялікая міжнародавая канфэрэнцыя, бо антанта хоча, каб немцы ўвайшлі ў склад Лігі Народаў у восені сёлетняга году.

Немцы дамагаюцца звароту ім калёніяў.

Ад 1-га красавіка пачаўся ў Нямеччыне так-званы „тыдзень калёніяў“. У гэтым тыдні, як сьцьвярдзілі на ўрачыстасьці адчыненьня яго, немцы павінны даць агляд усей сваей культурнай працы ў сваіх былых калёніях і заявіць голасна сваю нязломную волю вярнуць іх сабе.

Канцлер Лютэр і іншыя міністры ў сваіх тэлеграмах зусім адкрыта заклікаюць нямецкі народ, каб помніў аб сваіх калёніях, без якіх край ня можа нармальна разьвівацца.

Цікава, ці таксама ахвотна Англія аддасьць назад нямецкія калёніі, як аддае Гданскі калідор і Сьлёнск?!.

Канцлер Лютэр аб падзеле горнага Сьлёнску.

У дзень угодак плебісцыту на Горным Сьлёнску 20 III 1921 г. — нямецкі прэм'ер выслаў да жыхароў нямецкай паловы яго тэлеграму, жалючыся на несправядлівы падзел краю, які не перастае дагэтуль пагражаць утрыманьню міру, і заклікае жыхароў польскай паловы краю цярпліва і моцна верыць у лепшыя часы, ды заяўляе, што грагічныя слупы, рэжучы адзіны край, ня могуць перарэзаць сувязей, злучаючых Сьлёнск з Нямеччынай.

Новы прэм'ер Прусіі.

Зусім неспадзявана пры другім галасаваньні ў Сойме Прускім была выстаўлена кандыдатура дэмакрата Гэнкер-Ашофа замест сацыял-дэмакрата Браўна, проці якога высказаўся цэнтр.

Гэткім чынам пакуль што зацягнуўшыся габінэтны крызіс у Прусіі скончыўся.

Але, як пішуць газэты, ня глядзячы на гэта, Прускі Сойм мае быць распушчаны (?).

Зачыненьне юрыдычнага факультэту Сорбоны.

У парыжскай вышэйшай школе Сорбоне адбыліся студэнцкія разрухі, з прычыны стычак з паліцыяй на вуліцы. Пасьля доўгіх нарадаў Рада Міністраў пастанавіла зачыніць на неазначаны час юрыдычны факультэт Сорбоны.

„Сэрдэчныя прыяцелі“ ў Турцыі.

Амэрыканская прэса паведамляе, што на граніцы Моссулю („спорны“ газавы абшар Турцыі, які... ўзяла сабе „пад мандат“ Англія) сканцэнтравана 78.000 турэцкага войска. Быццам гэтак Турцыя гатуецца да рашэньня гэтага спору на чэрвенёвай сэсіі Рады Лігі.

Найцікаўней, што францускія ўлады ў Сірыі аддалі свае чыгункі дзеля перавозкі войск і аружжа туркам. А высокі камісар Францыі ў Сірыі (таксама пад вэрсальскім „мандатам“ Францыі!) працуе разам з Кемалем-пашой, як палітычны раднік турэцкага ўраду проці Англіі.

Газэты думаюць, што Турцыя, маючы дапамогу яшчэ і з боку Радаў, адкіне некарысную для сябе пастанову Лігі і разам з вагабітамі пойдзе паходам на Ірак (дзе ўмацаваліся англійцы)...

Вось, дзе націскае на Англію Францыя, каб тая рабіла ўступкі ў справе эўрапэйскіх „гарантыяў міру“.

Падгатоўка новага перавароту ў Эстоніі.

Эстонскія газэты атрымалі весткі, быццам эстонскія камуністы ў Пецярбурзе рыхтуюць новы пераварот у Эстоніі і прынялі пастанову аб тасаваньні асабістага тэрору дзеля помсты вінавайцам расстрэлаў камуністаў 1 сьнежня 1924 г.

Новы габінэт Фінляндыі.

Утвораны новы ўрад у Фінляндыі. Прэм'ерам зьяўляецца Туленгэйм—кансэрватар. Габінэт складаецца з 5 прадстаўнікоў „коаліцыі“, 5 аграрыяў (абшарнікаў) і 3 беспартыйных.

Як бачым, урад—выдатна і ярка правы.

Каля забойства Вечоркевіча і Багіньскага.

Хаця ўся польская прэса ліець кракадзілавы сьлёзы над анархічным актам паліцыянта Мурашкі, які нет ведама чаму быў дапушчаны ў вагон з палітычнымі вязьнамі (да канвою ён не належаў!),—аднак, тыя кругі польскага грамадзянства, якія ў сваім часе служылі ўрачыстыя імшы па засуджаным на сьмерць забойцы першага прэзыдэнта Нарутовіча,—стараюцца ўзьвялічыць самавольнага ката палітычных вязьняў, робячы з яго „нацыянальнага героя“. Як піша віленскае „Słowo“, урадоўцы эксплёатацыйнага аддзелу Віленскае Дырэкцыі Дзяржаўных Чыгунак сабралі для сям'і забойцы 150 злотых, якая дапамогі не патрабуе, бо Мурашка, як ня выдалены са службы, атрымлівае сталую сваю пэнсію. Мала таго: зборам грошы на нагараду для забойцы занялася рэдакцыя абшарніцкага „Słowa“ (нават ня эндэкі!), якая публікуе імёны паноў, злажыўшых на гэту мэту ахвяры.

Так значная часьць польскага грамадзянства, ня глядзячы на афіцыяльнае асуджэньне, маральна падтрымлівае анархію ў сваей дзяржаве. Не дарма-ж у старой шляхоцкай Польшчы істнавала прыказка: „Polska nierządem stoji“.

Як мы чулі, сярод віленскае адвакатуры пануе вялікае абурэньне, што пракуратура не перашкаджае гэткаму публічнаму пахваляньню злачынства.

У Менску вестка аб забойстве Вечоркевіча і Багіньскага выклікала вялізарную проціпольскую дэманстрацыю насяленьня перад польскім консульствам. Паводле „Słowa“, учасьце ў дэманстрацыі прынімала 16.000 душ.

Такія ж дэманстрацыі адбыліся і ў Маскве.

Цікава, што станецца з савецкімі вязьнямі—палякамі, якіх павінны былі абмяняць на Вечоркевіча і Багіньскага. Адзін з іх—кс. Усас—быў ужо выданы бальшавікамі польскаму консульству ў Менску, дзе і цяпер знаходзіцца. Радавая ўлада,—пасьля забойства В. і Б.,—зажадала кс. Усаса назад. Польскі консул зьвярнуўся ў Варшаву з запытаньнем, што яму рабіць.

Мурашку перавезьлі ў Вільню і пасадзілі на Лукішках.

Гэта малады чалавек, 28 гадоў. Служыў ён некалі ў расейскай кавалерыі, пасьля быў польскім жандаром, а ў апошні час быў начальнікам экспозытуры сьледчае паліцыі ў Стоўпцах.

ХРОНІКА.

Усё яшчэ радзяць, а справа — ані руш! 2-га красавіка быў скліканы ў Варшаве зьезд „крэсавых“ куратараў у справах школ для нацыянальных меншасьцяў і правядзеньня ў жыцьцё „невыканальнага“ закону з 31 ліпня 1924 году, які павінен быў быць выкананы з 1-га кастрычніка 1924 году.

Як перасылаць школьныя дэклярацыі. Новы міністар асьветы, п. Ст. Грабскі, разаслаў цыркуляр, каб школьныя інспэктары прыймалі дэклярацыі праз паўнамоцнікаў ад бацькоў, ды нават пасыланыя поштай.

Шкада, што загад гэты меціме сілу толькі для дэклярацыяў аб польскіх школах (іх нават ніхто правяраць ня будзе, і можна аб школе для Віленшчыны слаць „дэклярацыі“ хоць-бы... з Варшавы!),—бо-ж для Віленскага вокругу тэрмін падачы на сёлетнюю восень скончыўся, а ў межах Беластоцкага і Берасьцейскага акругоў асталося толькі 20 дзён—да 21 красавіка!

Шкада, што ня чуваць аб цыркуляры войтам, каб ня зьдзекаваліся над людзьмі і іх дэклярацыямі, бо-ж шмат дзе праз беззаконьне гміннае ўлады сяляне не маглі падаць дэклярацыяў.

Папераджаем нашае грамадзянства, што такі кароткі тэрмін дзеля падачы дэклярацыяў назначаны толькі дзеля школ, якія мусяць быць адчынены гэтай восеньню. Усе дэклярацыі, падаваныя пасьля гэтага тэрміну—ажно да 31 сьнежня с. г., мецімуць сілу дзеля адкрыцьця школ у восені 1926 году і дарма не прападуць.

Уніяты ў Зах. Беларусі. У сувязі з разваламі праваслаўнае царквы і палянізацыяй каталіцтва, у Заходняй Беларусі зьяўляюцца новыя рэлігійныя кірункі. З аднаго боку тут пачалі сваю працу амэрыканскія мэтадысты, з другога — уніяты.

Газэты падаюць вестку, што колькі дзён назад у Вільню прыехаў з Лідзкага павету сьвяшч. Лавров, які зрабіў вышэйшай духоўнай уладзе даклад аб пераходзе на ўнію цэлага прыходу Дзікушкі з пратаіерэем Ячыноўскім.

Каб вярнуць назад на лона праваславія адпаўшую парахвію, архіяпіскап Хвядос паслаў туды сьвяшч. Дзічкоўскага.

Жыдоўскае сьвята ў Вільні. У дзень адкрыцьця жыдоўскага ўнівэрсытэту ў Ерузаліме віленскае жыдоўскае грамадзянства праектавала цэлы рад урачыстасьцяў, аб чым мы пісалі ў папярэднім нумары. Але аказалася, што паходы па вуліцах места Вільні—гэта прывілей адных толькі палякоў, і жыды дазволу на паход не атрымалі...

Ведама, паліцыя была на нагах. На гэтым грунце былі і сьмешныя кавалкі. Так, усе школы, якія прыймалі ўчасьце ў зборцы ў Гміне, ішлі адтуль — кожная асобна — у сынагогу. Але адна школа аказа-

ГРАМАДЗЯНЕ! Хто яшчэ не падаваў школьнаму інспэктару дэклярацыяў аб жаданьні навучаньня сваіх дзетак у роднай беларускай мове—пасьпяшыце споўніць свой бацькаўскі абавязак. — Тэрмін для складаньня дэклярацыяў прадоўжаны на 20 дзён.

ласяся вялікшай за другія. І вось, калі яна параўнялася з домам № 10 па Віленскай вуліцы, з падворку Работніцкага Дому выскачыў атрад конных паліцыянтаў і загарадзіў вуліцу, думаючы, відаць, што гэта йдзе агульны паход, ня гледзячы на забарону ўлады. Толькі высьвятліўшы сваю абмылку, паліцыя прапусьціла школьнікаў....

Пасьля палудня на жыдоўскіх вуліцах паліцыя прымушала зрываць жыдоўскія нацыянальныя істужкі і флажкі з бальконаў і вокан жыдоўскіх дамоў, прыбраных гэтак з прычыны ўрачыстасьці.

Увечары ў салі Таргова-Прамысловага Клюбу адбыўся раўт, на які былі запрошаны так-жа прадстаўнікі беларускага, літоўскага і польскага грамадзянства. Характэрна, што, хаця сьвята было **ўнівэрсытэцкае**, з віленскага польскага ўнівэрсытэту не зьявіўся ані рэктар, ані ніхто з запрошаных прафэсароў.

Як дзіўна выглядае побач з гэтым пасылка польскім урадам дэлегацыі ў Ерузалім і ахвяра значнай лічбы кніг у бібліятэку жыдоўскага ўнівэрсытэту! Тое, відаць, зроблена **дзеля Эўропы**; у Вільні-ж, здалёк ад вока Захаду, можна не царамоніцца...

Беларускі правапіс. Ужо даўно адчуваецца патрэба выданьня добра распрацаванага беларускага правапісу, бо „Беларуская Граматыка“ Тарашкевіча лішне кароткая і дае агульны кірунак, а падрабязная распрацоўка правапісу ў „Беларускай правапісі“ Станкевіча шмат ёсьць непрадуманага і нязгоднага з духам беларускае мовы.

Нястачу гэту ў Радавай Беларусі пастараўся запоўніць Я. Лёсік, а ў Вільні, карыстаючыся працамі Лёсіка і Тарашкевіча, улажыў дзеля школьнага ўжытку дужа добрую кніжку дырэктар Віленскае Беларускае Гімназіі Р. Астроўскі—пад загалоўкам: „**Беларускі Правапіс.** Паводле Б. Тарашкевіча і Я. Лёсіка скомпіляваў Р. Астроўскі“.

Кніжка мае 100 страніц тэксту, у якім багата практыкаваньняў і даволі многа матар'ялу дзеля знаёмства з беларускім сынтаксісам.

Выдала кніжку рухавае прыватнае выдавецтва Б. Клецкіна—„Віленскае Выдавецтва—Беларускі аддзел“.

Падзяка. Урад Бел. Навук. Т-ве дзякуе за ахвяры ў Музэй ім. Ів. Луцкевіча: 1) грам. В. Рэшатаву—за адбіткі старых плянаў і рукапісаў і манэту; 2) грам. Васілеўскаму з Пінску—за беларускія граматы.

Пасьля Белавежы — Налібоцкая пушча! „Dz. Wil.“ даведаўся, што гаспадары Налібоцкае пушчы засудзілі і гэту аздобу і скарб нашага краю на сьмерць. Яны зьвярнуліся да ўраду з прапазіцыяй дазволу вырубаць усе дрэвы вядомае таўшчыні ад 60 гадоў веку, а за гэта эракуцца на карысьць ураду рэшты лесу і з зямлёй.

Налібоцкая пушча мае абшару 20.000 гэктараў.

Прызыў навабранцаў, радзіўшыхся ў 1904 г. Вясной сёл. г. адбудзецца па ўсей Польшчы прызыў навабранцаў, а так-жа навабранцаў старшых, каторых час адсрочкі канчыцца ў сёл. г. За пару тыдняў распачнецца праца камісіяў, прад якімі стануць навабранцы для атрыманьня вайсковай катэгорыі.

Цяпер будзе адбывацца прызыў, паводле новых правілаў, абапёртых на ўставе з дня 23. V. 1924 г.

Паводле гэтага ўставу, праведзеньне прызыву, прызнаваньне льгот, адсрочак і інш. не належыць да вайсковых уладаў, але да адміністрацыйных, асабліва да старостаў, ваяводстваў і камісарыятаў ураду. Згодна з новым уставам аб агульным абавязку вайсковай службы, перагляданыя камісіі будуць даваць адсрочку трэм катэгорыям мужчын:

1. Адзінаму жывіцелю сямьі, калі ўтрыманьне залежыць ад яго працы і калі прызыўны заправду спаўняець гэты абавязак; да гэтай катэгорыі належаць: адзіны сын няздольных да працы бацькоў, удавы або ўдаўца, адзіны сын няшлюбнай маткі і г. д.

2. Уласьнікам астаўшыхся ў спадчыне зямельных гаспадарак, калі яны вядуць гэтыя гаспадаркі самі, і гэта адзіная крыніца ўтрыманьня сямьі.

3. Асобам, якія адбываюць тэорэтычныя або практычныя студыі, а асабліва: вучням сярэдніх школ да гадоў 23, вучням прабываючым у рамясле да гадоў 22, апрача гэтага случахом вышэйшых навуковых установ, адбываючым законны навіцят, пасьвячаючымся теолёгічным студыям хрысьціянскіх вызнаньняў, вучням школ рабінаўскіх, а такжа тым, каторыя адбываюць практыку ў гандлёвых установах заграніцай.

Служыць у войску трэба два гады. Аднак, навабранцы, каторыя найпазьней да 23 чэрвеня сёл. году скончаць добра сярэднюю школу і здадуць матуру, будуць служыць паўтара года.

Навабранцы, каторыя хочуць атрымаць ці адсрочку, ці скарочаны час службы, павінны найпазьней напярэдадні ставаньня перад камісіяй злажыць да адміністрацыйных уладаў першай інстанцыі ўсе патрэбныя дакуманты і довады, разам з паданьнем, адпаведна ўматываваным.

Зацікаўленыя навабранцы павінны ўжо цяпер аб гэтым падумаць і прыгатаваць вымаганыя довады, бо ўжо хутка камісіі распачнуць сваю чыннасьць. Забярусь-жа да войска тых, што пры пераглядзе будуць прызнаны за здольных да службы, г. зн. атрымаюць катэгорыю „А“, толькі восеньню, ад 1-га да 7-га кастрычніка.

Карэспандэнцыі.

Сьвята Скарыны ў Маладэчне.

Дня 25/ІІІ была наладжана вечарына. Згулялі „Страхі Жыцьця“, „Зьбянтэжаны Саўка“ і „Пасланец“.

На пярэдадні перад пастаноўкай фашыстамі палякамі былі пазрываны ўсе афішы, якія былі расклеены, асталася толькі адна, якая вісела на будынку — тэатру.

Ня гледзячы на тое, — народу сабралася поўная саля. Шмат яшчэ было жадаючых купіць білеты і быць у тэатры, але ня было мейсца.

Як артысты-любіцелі, то трэба прызнаць, што гулялі добра. Сцэна была цесная і дзеля таго так трудна было разыйсьціся з большым імпэтам.

Шкада, што ня ўся публіка ацаніла драму, як сьлед, і часамі чуліся сьмешкі ў трагічную мінуту. Затое, камедыі здаволілі ўсіх: на салі быў усьцяж рогат.

Трэба адзначыць, што публіка трымала сябе вельмі добра: увесь час захована была ціша і спакой.

Каб пабываць на беларускім спэктаклі сяляне цягнуліся за 8—9 вёрст — і пашлі ўсе здаволеныя да дому.

Пажадана было-бы, каб нашы беларусы, якія наладзілі за 4 гады першы вечар на сьвята Скарыны, парупіліся ставіць ужо часьцей, а пры іх рупнасьці гэта магчыма.

Селянін, быўшы ў тэатры.

Зьдзекуюцца над людзьмі і над законамі.

(*З Сьвіслацкае гміны, Ваўкавыскага пав.*).

На падставе артыкулу з уставы з 31-га ліпня 1924 г., зьмяшчаючага некатарыя пастановы аб арганізацыі школьніцтва (Dz. U. R. P. № 79, poz. 766), мы беларусы маем права адкрыць сваю школу на бацькаўскай мове, — трэба толькі, каб набралася 40 дзяцей у школьным веку.

Мы, жыхары вёсак Жылічы, Чаплічы і Варбачы, Сьвіслацкай гміны, Ваўкавыскага пав., сталі клапаціцца, каб адкрылі нам школу і напісалі дэклярацыі і з 18-га сакавіка амаль ня кожны дзень хадзілі ў гміну, каб іх пасьведчыць, але войт гміны Фэлікс Дырында і сэкрэтар гміны pan Józef, адмаўляліся пасьведчыць дэклярацыі, то гаварылі усім бацькам, прыйшоўшым у гміну, каб тут усе не таўкліся, а дэклярацыі пакінулі каму — небудзь аднаму, а калі бацькі вёскі Чаплічы, паспухаўшы войта, аддалі дэклярацыі солтысу, дык войт тады сказаў, каб прышлі самі бацькі. Так хадзілі да панядзелку, 23-га сакавіка, калі войт прадзяржаў бацькоў цэлы дзень і ўрэшце а 6 гадзіне вечара павыганяў іх з сэкрэтаром панам Józefem з канцыляры гміны і сказаў: „idzcie do djabła, wszystko jedno z tego nic nie będzie!“, а на ладатак сказаў: „Co to za język białoruski, to jakaś djabelska mowa!“. А сэкрэтар pan Józef накідаўся на бацькоў з кулакамі і лаяў іх брыдкімі славамі.

Войт Дырында — сам беларус, яго бацькі былі беларусы каталікі, і ўся вёска Відзейкі, з каторай ён паходзіць, гаворыць толькі пабеларуску, а пад Дырындам называе сваю мову „djabelską“ і скача на задніх лапках перад панамі і сябе лічыць за пана, але, відаць, з хама трудна зрабіць пана.

Бацька.

Няма ладу і між сваімі.

(*З Дзісьненічыны*)

9 ІІІ г. г. у засьц. Старасельле, Празароцкае гм., Дзісен. пав., сяржант 7-га гранічнага батальёну 1-ае кампаніі шасьцма стрэламі з рэвальвэру забіў капітана гэтай-жа кампаніі. Што было прычынай гэтага, нявядома; кажуць, што помста за благія адносіны. Да мясцовых жыхароў найбожчык адносіўся ня блага і спагадаў іх патрэбам, якіх, вядома, у пагранічным жыцьці ня мала.

Гэтак-жа перад Калядамі ў 1924 г. у м. Галубічы адзін паручнік застраліў майёра. Толькі тамака ўсё выйшла на грунце любоўным.

Зязюля.

Юрыдычныя парады.

Мікалаю Чапулёнку ў засьц. Лучноз (Нова-пагоцкая гм., Дзісьн. пав.). У вашай справе аб пэнсіі за ўтрату працаздольнасьці на Балтыцкім заводзе можа даць адказ хіба толькі радавае пасольства ў Варшаве (Poselstwo Z. S. R. R., Nowo-Senatorska 1, Warszawa). Здаецца, нічога зрабіць ня ўдасцца.

У справе спагону належных вам за лячэньне каней грошы можна падаць у суд.

Мірону Герасімовічу, в. Сакоўцы, Косаўскае гміны і пав. У справе пэнсіі, як расейскаму інваліду, напрабуйце зьвярнуцца ў „Związek Inwalidów Wojennych“.

Антону Губічу, Вішнеўская гм., Валожынск. пав. Расьпіска вашага сына, што купленая вамі на яго імя зямля павінна быць падзелена роўна на ўсіх трох братоў, сама па сабе моцы ня маець. Падзел будзе мець моц, калі браты будуць валадаць зямлёй так, як пры падзеле размеркавалі.

Папрыўджанаму. Калі гэта рэчка, дык чый бераг, той і рыбу мае права лавіць. Чаму пішаце „канава“? У канаве-ж рыбы ня бывае!

Падпішчыку № 499. Калі абедзьве сястры ад аднаго бацькі, дык і права на зямлю маюць роўнае.

Івану Копко. 1) Брат, калі да апошняга часу зямлёй не валадзеў і за сваю часьць ад двох другіх братоў нічога ня браў, — можа ўтраціць сваё права па даўнасьці (больш 10 гадоў).

2) Сколькі ён даў грошы,—ня маець вялікае вагі, а ўсё залежыць ад угавору, які быў, калі купілі зямлю.

М. Краснапольскаму, м. Царэўка, Бельскага пав.—Калі вёска права пасьвіць скаціну ня маець (сэрвітут), то адміністрацыя можа даць і ў другім мейсцы.

Альфонсу Малько. Заграінчны пашпарт выдаець паветовы староста, а пасьля трэба яшчэ дастаць згоду радавага пасольства ў Варшаве.

Васілю Кавальчыку. Калі заправды быў сэрвітут, дык папрабуйце зьвярнуцца да земскага камісара і прасіць аб ліквідацыі сэрвітуту. Ён можа дапытаць сьведкаў, што сэрвітут быў запісаны ў данай, або ў выкупным акце.

У справе Лявона Місьцюкевіча, в. Пруды, Дзеравенск гм., Слонімскага пав.—Няхай Тэкля просіць акружны суд, каб прызнаў гаспадара зямлі, яе брата, за бяз ведама прапаўшага і каб незначыў яе апякункай, а тады толькі падаваць у суд.

Падпішчыку № 1363. Калі паперы аб выніку агляду вас у вайсковай камісіі згублены, дык трэба зьвярнуцца да Р. К. U. і прасіць, каб выдалі дублікат.

Раману Кунцэвічу, в. Кузьмічы ў Ваўкав. пав.—Большае права на зямлю мае сястра, і судом ад яе зямлі адабраць нельга.

Клімко. Па мужу маеце права на сёмую часьць, а рэшта йдзе на дзяцей; калі-ж дзяцей няма, то на мужава радню.

Ня ўдалося абаламуціць.

У Вялейскім павеце ў Куранецкай гміне адзін пан, выдаючы сябе за інспэктара, раз'яжджаў па вёсках, склікаў сходы і намаўляў сялян, каб не падавалі дэклярацыяў аб жаданьні беларускай школы, бо Беларусь бедная, ня мае солі і газы; казаў, што няхай лепш будзе польская школа і ў ёй будзе выкладацца расейская мова.

Бацькі Куранецкага школьнага абводу зразумелі гэтае баламуцтва, адмовіліся падпісаць пратакол на польскую школу і падалі інспэктару 42 дэклярацыі на 68 дзяцей, аб жаданьні беларускай школы.

Грамадзяне! ня слухайце цёмных і нясумленных людзей, што намаўляюць, каб не складалі дэклярацыяў аб жаданьні сваей роднай беларускай школы.

Дэклярант.

Паштовая скрынка.

Атрымана: ад—Язэпа Асмаловіча, Рыгора Бакача, кс. А. Роўшы, Аляксандра Радкевіча, Якіма Наўшані, Ф. Наўмовіча, Рамана Бяганскага, Якіма Моразы, Карніла Якімчыка, Акс. Каравая, Мікіты Драткоўскага, Міхала Бабіло, Міхала Дракойчыка, Вінц. Сазановіча, Уладзімера Павалковіча, Рамана Паліводы, Міхала Тымашэвіча, Базыля Зыгаліна, Уладзімера Каляды, Я. Хільмана—па 2 зл.

Ад Сінкевіча—3 зл., Максіма Гвоздзіка—2 зл. 30 гр., Вінц. Чэховіча—10 зл.,

Ад Цімафея Бухаўца, Алёны Кананові, Дзяменіка, Паўла Дрэшчука—па 4 зл.

Ад Сьцяпана Сьляжэўскага, Аляксандра Вільчыцкага—па 5 зл.

Ад Яна Хвесіка, кс. Я Семашкевіча, Лукаша Арэхвы—па 6 зл.

Ад кс. Ф. Чарняўскаго—8 зл.

На прэсавы фонд.

Па ахвярадаўчаму лісту № 3 сабрана праз Кацярыну Стаўбунюк—40 зл.

Лякарня Літоўскага Таварыства Санітарнае Помачы.

Вільня, Віленская вул. 28.

У амбулаторыі прымаюць дактары-спэцыялісты: дзіцячыя хваробы—ад 3 да 4 гадз.; унутраныя хваробы 10—4; хірургічныя 1—2; жаночыя 11—1; вачэй 11—2; вушэй, носа і горла 2—3; зубоў 10—11; скуры і вэнэрычныя 2—3; нэрваў 1—2; **у лякарні аддзелы:** унутраных, хірургічны гінэкалягічны і **РАДЗІЛЬНЫ.**

ГАБІНЭТ РЭНТГЕНА І ЭЛЕКТРА-МЭДЫЧНЫ. Лячэньне праменьнямі, фатаграфаваньне, прасьвятленьне, электрычныя ванны, электрычны масаж. —

АНАЛІТЫЧНАЯ ЛЯБОРАТОРЫЯ.

Рэдактар-Выдавец **Антон Пракапеня.** Друкарня **Н. Левін і Сын**, Вільня, Нямецкая 22.